

2 0 2 1

ECONOMICS

Full Marks : 100

Pass Marks : 30

Time : 3 hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions

ALLOTMENT OF MARKS

PART—A / বিভাগ—ক

Q. No. 1(a-f) carries 1 mark each	:	1×6 = 6
Q. Nos. 2-7 carry 2 marks each	:	2×6 = 12
Q. Nos. 8-12 carry 4 marks each	:	4×5 = 20
Q. Nos. 13 & 14 carry 6 marks each	:	6×2 = 12
		<u>Total = 50</u>

PART—B / বিভাগ—খ

Q. No. 15(a-f) carries 1 mark each	:	1×6 = 6
Q. Nos. 16-21 carry 2 marks each	:	2×6 = 12
Q. Nos. 22-26 carry 4 marks each	:	4×5 = 20
Q. Nos. 27 & 28 carry 6 marks each	:	6×2 = 12
		<u>Total = 50</u>

Total (PART—A & PART—B) : 50+50=100

(2)

PART—A

বিভাগ—ক

1. Answer the following as directed :

তলত দিয়াবিলাকৰ নিৰ্দেশ অনুসৰি উত্তৰ দিয়া :

(a) What do you understand by market economy? 1

বজাৰ অৰ্থনীতি বুলিলে কি বুজা ?

(b) Opportunity cost is also known as _____ cost. 1
(Fill in the blank)

সুযোগ ব্যয়ক _____ ব্যয় বুলিও জনা যায়।

(খালী ঠাই পূৰ কৰা)

(c) Define utility. 1

উপযোগিতাৰ সংজ্ঞা লিখা।

(d) What is the shape of average product curve? 1

গড় উৎপাদন বেখাৰ আকৃতি কেনেকুৱা ?

(e) What is the relation between marginal cost curve of a firm and its supply curve? 1

প্ৰতিষ্ঠান এখনৰ প্ৰান্তিক ব্যয় বেখা আৰু যোগান বেখাৰ সম্পৰ্ক কি ?

(f) What is price-ceiling? 1

দামৰ উচ্চ-সীমা কি ?

2. What are the central problems of an economy? 2

অৰ্থনীতি এখনৰ কেন্দ্ৰীয় সমস্যাকেইটা কি কি ?

OR / অথবা

What does a production possibility curve indicate? 2

উৎপাদন সম্ভাব্য বেখাই কি নিৰ্দেশ কৰে ?

3. Write the law of diminishing marginal utility. 2

ক্রমহ্রাসমান প্রান্তিক উপযোগিতা বিধিটো লিখা।

OR / অথবা

What is complementary good? Write with example. 2

পৰিপূৰক দ্ৰব্য কি ? উদাহৰণসহ লিখা।

4. What do you understand by fixed factor and variable factor of production? 2

উৎপাদনৰ স্থিৰ উপাদান আৰু পৰিৱৰ্তনশীল উপাদান বুলিলে কি বুজা ?

5. State the law of variable proportion. 2

পৰিৱৰ্তনশীল অনুপাত বিধিটো লিখা।

OR / অথবা

What is market supply? How is the market supply curve derived? 1+1=2

বজাৰ যোগান কি ? বজাৰ যোগান ৰেখা কেনেদৰে আহৰণ কৰা হয় ?

6. Write the conditions for determining profit maximizing output for a firm under perfect competition. 2

পূৰ্ণ প্ৰতিযোগিতাৰ বজাৰ ব্যৱস্থাৰ অন্তৰ্গত প্ৰতিষ্ঠান এখনৰ লাভ সৰ্বোচ্চকাৰী উৎপাদনৰ স্তৰ নিৰ্ধাৰণৰ বাবে প্ৰয়োজন হোৱা চৰ্তকেইটা লিখা।

OR / অথবা

"Firms under monopolistic competition produce differentiated products." Interpret the sentence. 2

“একচেটিয়াধৰ্মী প্ৰতিযোগিতাৰ বজাৰৰ অন্তৰ্গত প্ৰতিষ্ঠানে পাৰ্থক্যযুক্ত দ্ৰব্য উৎপাদন কৰে।” বাক্যশাৰীৰ অৰ্থ বুজাই লিখা।

7. (a) What does a budget line indicate? 1

বাজেট ৰেখাই কি নিৰ্দেশ কৰে ?

(b) The slope of the budget line is _____.

(Fill in the blank) 1

বাজেট ৰেখাৰ ঢাল _____।

(খালী ঠাই পূৰ কৰা)

OR / অথবা

What do you understand by 'monotonic preferences'? 2

'অপৰিবৰ্তনীয় অগ্ৰাধিকাৰ' বুলিলে কি বুজা ?

8. Prepare an imaginary demand schedule and on its basis, draw a demand curve. 4

এখন কাল্পনিক চাহিদা অনুসূচী তৈয়াৰ কৰা আৰু ইয়াৰ ভিত্তিত এডাল চাহিদা ৰেখা অংকন কৰা।

OR / অথবা

Discuss the characteristics of indifference curve. 4

নিৰপেক্ষ ৰেখাৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ আলোচনা কৰা।

9. The following table gives total cost (TC) schedule of a firm. Determine total variable cost (TVC), average variable cost (AVC), average cost (AC) and marginal cost (MC) schedule : 4

তলৰ তালিকাত প্রতিষ্ঠান এখনৰ মুঠ ব্যয় (TC) অনুসূচী দিয়া আছে। মুঠ পৰিবৰ্তনশীল ব্যয় (TVC), গড় পৰিবৰ্তনশীল ব্যয় (AVC), গড় ব্যয় (AC) আৰু প্ৰান্তিক ব্যয় (MC) অনুসূচী গণনা কৰা :

Quantity of Output (Q) উৎপন্নৰ পৰিমাণ (Q)	0	1	2	3	4
Total Cost (TC) মুঠ ব্যয় (TC)	10	40	60	80	95

(5)

OR / অথবা

(a) Define average fixed cost. 1

গড় স্থিৰ ব্যয়ৰ সংজ্ঞা লিখা।

(b) When a firm produces 4 units of output, its total cost is ₹40 and total variable cost is ₹20. Calculate average fixed cost. 2

এখন প্রতিষ্ঠানে 4 গোট দ্ৰব্য উৎপাদন কৰিলে মুঠ ব্যয় হয় 40 টকা আৰু মুঠ পৰিৱৰ্তনশীল ব্যয় হয় 20 টকা। গড় স্থিৰ ব্যয় গণনা কৰা।

(c) Draw an average fixed cost curve. 1

এডাল গড় স্থিৰ ব্যয় ৰেখা অংকন কৰা।

10. Write four differences between perfectly competitive market and monopoly market. 4

পূৰ্ণ প্ৰতিযোগিতাৰ বজাৰ আৰু একচেটিয়া বজাৰৰ চাৰিটা পাৰ্থক্য লিখা।

OR / অথবা

Write the characteristics of monopolistic competitive market. 4

একচেটিয়াধৰ্মী প্ৰতিযোগিতাৰ বজাৰৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ লিখা।

11. Define the following : 1×4=4

তলত দিয়াসমূহৰ সংজ্ঞা লিখা :

(a) Normal profit

স্বাভাৱিক লাভ

(b) Super-normal profit

অস্বাভাৱিক লাভ

(c) Break-even point

সমাবস্থা বিন্দু

(d) Shut-down point

উৎপাদন বন্ধ বিন্দু

12. Briefly discuss two factors that affect supply curve of a firm. 4

প্রতিষ্ঠান এখনৰ যোগান ৰেখাক প্ৰভাৱিত কৰা দুটা কাৰকৰ বিষয়ে সংক্ষেপে আলোচনা কৰা।

OR / অথবা

Diagrammatically explain how market equilibrium is attained. 4

বজাৰ ভাৰসাম্য অৱস্থা কেনেদৰে আহৰণ কৰা হয় চিত্ৰসহ ব্যাখ্যা কৰা।

13. (a) What is marginal revenue of a firm? 1

প্রতিষ্ঠান এখনৰ প্ৰান্তিক আয় কি?

(b) Write the difference between revenue and profit of a firm. 1

প্রতিষ্ঠান এখনৰ ৰাজহ বা আয় আৰু লাভৰ মাজৰ পাৰ্থক্য লিখা।

(c) For a firm under perfect competition, show that Price (P) = Average Revenue (AR) = Marginal Revenue (MR). 4

পূৰ্ণ প্ৰতিযোগিতাৰ বজাৰৰ অন্তৰ্গত প্ৰতিষ্ঠান এখনৰ বাবে দেখুওৱা যে বজাৰ দৰ (P) = গড় আয় (AR) = প্ৰান্তিক আয় (MR)।

(7)

OR / অথবা

(a) Define production function. 1

উৎপাদন ফলনৰ সংজ্ঞা লিখা।

(b) What does an isoquant indicate? 1

সম-উৎপাদন ৰেখাই কি নিৰ্দেশ কৰে?

(c) The slope of an isoquant is _____ (positive / negative / zero).

(Fill in the blank with the correct option) 1

সম-উৎপাদন ৰেখাৰ ঢাল _____ (ধনাত্মক / ঋণাত্মক / শূন্য)।

(উপযুক্ত বিকল্পৰ সহায়ত খালী ঠাই পূৰ কৰা)

(d) The production function for a firm is given as $Q = 2L^2K^2$, where Q is quantity of output, L is the amount of labour employed and K is the amount of capital employed. Find total output when the firm employs 5 units of labour and 2 units of capital. Estimate total output if labour employed falls to 0 unit and capital employed increases to 10 units. 3

প্ৰতিষ্ঠান এখনৰ প্ৰদত্ত উৎপাদন ফলন হৈছে $Q = 2L^2K^2$ য'ত Q হৈছে উৎপাদনৰ পৰিমাণ, L হৈছে শ্ৰমৰ পৰিমাণ আৰু K হৈছে মূলধনৰ পৰিমাণ। 5 গোট শ্ৰম আৰু 2 গোট মূলধন নিয়োগ কৰিলে প্ৰতিষ্ঠানখনৰ মুঠ উৎপাদন কিমান হ'ব? শ্ৰমৰ নিয়োগ 0 গোটলৈ হ্রাস পালে আৰু মূলধনৰ নিয়োগ 10 গোটলৈ বৃদ্ধি হ'লে মুঠ উৎপাদন নিৰ্ণয় কৰা।

14. What do you understand by movement along the demand curve and shift in the demand curve? Explain with the help of diagram. 6

চাহিদা ৰেখাৰ চলন আৰু চাহিদা ৰেখাৰ স্থানান্তৰ বুলিলে কি বুজা? চিত্ৰৰ সহায়ত ব্যাখ্যা কৰা।

OR / অথবা

- (a) What does price elasticity of demand indicate? 1
চাহিদাৰ দৰ স্থিতিস্থাপকতাই কি নিৰ্দেশ কৰে ?
- (b) Write the formula of calculating price elasticity of demand. 1
চাহিদাৰ দৰ স্থিতিস্থাপকতা নিৰ্ধাৰণৰ সূত্ৰটো লিখা ।
- (c) What do you understand by 'elastic demand' and 'inelastic demand'? 2
'স্থিতিস্থাপক চাহিদা' আৰু 'অস্থিতিস্থাপক চাহিদা' বুলিলে কি বুজা ?
- (d) When the price of a commodity is ₹ 4, then 25 units of it is demanded. When the price increases to ₹ 5, the quantity demanded falls to 20 units. Calculate price elasticity of demand. 2
4 টকা দৰত দ্ৰব্য এটাৰ 25 গোট চাহিদা কৰা হয় । দৰ 5 টকালৈ বৃদ্ধি হ'লে চাহিদা 20 গোটলৈ হ্রাস পায় । চাহিদাৰ দৰ স্থিতিস্থাপকতা গণনা কৰা ।

PART—B

বিভাগ—খ

15. Answer the following as directed :

তলত দিয়াবিলাকৰ নিৰ্দেশ অনুসৰি উত্তৰ দিয়া :

- (a) Who is known as the father of economics? 1
অৰ্থবিজ্ঞানৰ পিতৃ বুলি কাক জনা যায় ?
- (b) Give the meaning of statistics in plural sense. 1
বহুবচনত পৰিসংখ্যাৰ অৰ্থ লিখা ।

(c) What is primary data? 1
প্রাথমিক তথ্য কি ?

(d) Statistics deals only with quantitative data. 1
(Write whether the statement is True or False)
পৰিসংখ্যা বিজ্ঞানে মাথোন সাংখ্যিক তথ্যহে বিচাৰ কৰে ।
(উক্তিটো সঁচা নে মিছা লিখা)

(e) Arithmetic mean is mostly affected by _____. 1
(Fill in the blank)
সমান্তৰ মাধ্য _____ ৰ দ্বাৰা সৰ্বাধিক প্ৰভাৱিত হয় ।
(খালী ঠাই পূৰ কৰা)

(f) Index numbers are also termed as _____. 1
(Fill in the blank)
সূচক সংখ্যাক _____ বুলিও জনা যায় ।
(খালী ঠাই পূৰ কৰা)

16. Write two importances of statistics in economics. 2
অৰ্থবিজ্ঞানত পৰিসংখ্যাৰ দুটা গুৰুত্ব লিখা ।

OR / অথবা

Mention any two limitations of statistics. 2
পৰিসংখ্যাৰ যি কোনো দুটা সীমাবদ্ধতা উল্লেখ কৰা ।

17. Write two advantages of direct personal investigation method of data collection. 2
তথ্য সংগ্ৰহৰ প্ৰত্যক্ষ ব্যক্তিগত অনুসন্ধান পদ্ধতিৰ দুটা সুবিধা লিখা ।

OR / অথবা

Write two advantages of classification of data. 2
তথ্যৰ শ্ৰেণীকৰণৰ দুটা সুবিধা লিখা ।

18. What do you understand by class frequency and class interval? 2
শ্রেণী বাৰংবাৰতা আৰু শ্রেণী অন্তৰাল বুলিলে কি বুজা ?
OR / অথবা
Write two differences between discrete and continuous variable. 2
বিচ্ছিন্ন চলক আৰু অবিচ্ছিন্ন চলকৰ দুটা পাৰ্থক্য লিখা ।
19. Write two characteristics of a good average. 2
ভাল গড়ৰ দুটা বৈশিষ্ট্য লিখা ।
20. Write two merits of mode. 2
বহুলকৰ দুটা সুবিধা লিখা ।
21. Write the formula of calculating median for continuous frequency distribution. 2
অবিচ্ছিন্ন বাৰংবাৰতা বিভাজনৰ ক্ষেত্ৰত মধ্যমা নিৰ্ধাৰণৰ সূত্ৰটো লিখা ।
OR / অথবা
Give the formula of calculating arithmetic mean by step deviation method in case of continuous series. 2
অবিচ্ছিন্ন বিভাজনৰ ক্ষেত্ৰত ক্ৰম-বিচলন পদ্ধতি প্ৰয়োগ কৰি সমান্তৰ মাধ্য গণনা কৰাৰ সূত্ৰটো লিখা ।
22. What are the advantages of sampling method of data collection over the census method? 4
তথ্য সংগ্ৰহৰ পিয়ল পদ্ধতিৰ তুলনাত নমুনা পদ্ধতিৰ সুবিধাসমূহ কি কি ?
OR / অথবা
Write the characteristics of a good questionnaire. 4
এখন ভাল প্ৰশ্নাৱলীৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ লিখা ।
23. Briefly discuss the importance of index number. 4
সূচক সংখ্যাৰ গুৰুত্ব চমুকৈ আলোচনা কৰা ।

OR / অথবা

Mention the steps in constructing index number. 4

সূচকাংক গঠনৰ পদক্ষেপসমূহ উল্লেখ কৰা।

24. Define correlation. What do you understand by positive, negative and zero correlation? Write with example.

1+1+1+1=4

সহসম্বন্ধৰ সংজ্ঞা লিখা। ধনাত্মক, ঋণাত্মক আৰু শূন্য সহসম্বন্ধ বুলিলে কি বুজা? উদাহৰণসহ লিখা।

OR / অথবা

Explain the concept of scatter diagram. 4

প্রকীর্ণ চিত্রৰ ধাৰণাটো ব্যাখ্যা কৰা।

25. What is range? Write one merit and two demerits of range.

1+1+2=4

বিস্তাৰ কি? বিস্তাৰৰ এটা গুণ আৰু দুটা দোষ লিখা।

OR / অথবা

Write a short note on 'measures of dispersion'. 4

'বিচ্ছৰণৰ মাপ'ৰ বিষয়ে এটা চমু টোকা লিখা।

26. Discuss the limitations of median. 4

মধ্যমাৰ সীমাবদ্ধতাসমূহ আলোচনা কৰা।

OR / অথবা

Determine median for the following distribution : 4

তলৰ বিভাজনৰ বাবে মধ্যমা নিৰ্ণয় কৰা :

Wages (in ₹) মজুৰি (টকাত)	20	21	22	23	24	25	26	27	28
No. of Workers শ্রমিকৰ সংখ্যা	8	10	11	16	20	25	19	9	6

27. Briefly discuss the merits and demerits of arithmetic mean. 6

সমান্তৰ মাধ্যৰ সুবিধা আৰু অসুবিধাসমূহ চমুকৈ আলোচনা কৰা ।

OR / অথবা

(a) What do you understand by measures of central tendency? 1

কেন্দ্ৰীয় প্ৰৱণতাৰ মাপ বুলিলে কি বুজা ?

(b) What are the three main types of measures of central tendency? Define each of them. 1+3=4

কেন্দ্ৰীয় প্ৰৱণতাৰ উল্লেখযোগ্য মাপ তিনিটা কি কি ? প্ৰতিটোৰ সংজ্ঞা লিখা ।

(c) Write the empirical relation between mean, median and mode. 1

মাধ্য, মধ্যমা আৰু বহুলকৰ মাজৰ পৰীক্ষামূলক সম্পৰ্কটো লিখা ।

28. Briefly discuss four advantages and two disadvantages of diagrammatic presentation of data. 4+2=6

চিত্ৰৰ সহায়ত তথ্য উপস্থাপনৰ চাৰিটা সুবিধা আৰু দুটা অসুবিধা চমুকৈ আলোচনা কৰা ।

OR / অথবা

What do you understand by tabulation of data? Briefly discuss the objectives of tabulation of data. 2+4=6

তথ্যৰ তালিকাকৰণ বুলিলে কি বুজা ? তথ্যৰ তালিকাকৰণৰ উদ্দেশ্যসমূহ চমুকৈ আলোচনা কৰা ।
